

Սոցիալական ոլորտում քաղաքականություն իրականացնող լիազոր մարմնի պարտավորությունը պետք է հանդիսանա քաղաքացիների նվազագույն կենսապահովման պայմանների իրական ապահովումը և յուրաքանչյուր տարեց մարդու արժանապատիվ գոյության ապահովման նպատակով վերջիններիս համար միասնական սկզբունքի հիման վրա հաշվարկվող գումարի վճարումը, ինչպես նաև վերջիններիս առողջապահական ծառայությունների և հասարակությանը ներառման նպատակով այլ ծառայությունների փաթեթների սահմանումը: Այսինքն, տարեցներին աջակցող ծրագրերի կազմումը և իրականացումը պետք է հիմնված լինի առաջին հերթին վերջիններիս համընդհանուր կարիքների բավարարման բազային ծավալների վրա և այնուհետև՝ ըստ առանձին ծառայությունների փաթեթների վրա (օրինակ, բժշկական ծառայությունների փաթեթ, տեղաշարժման նպատակով՝ տրանսպորտային ծառայությունների փաթեթ, մշակութային և այլ ծառայությունների փաթեթ): Կենսաթոշակի հաշվարկման համար չպետք է կիրառվեն ստաժի չափի կամ այլ մասնակի հասկացություններ, և կենսաթոշակառուները պետք է տարբերվեն միայն առողջապահական, մշակութային, տրանսպորտային կամ այլ ծառայությունների փաթեթների ծավալներով, որը կփոխհատուցի կենսաթոշակառուների կողմից կյանքի ընթացքում վնասակար/վտանգավոր աշխատանքներ իրականացնելու հանգամանքը: Տարբերակումները կարող են կիրառվել նաև որոշակի խմբերի համար կենսաթոշակի անցնելու տարիքի այլ շեմ սահմանելու միջոցով:

Ղեկավարության արձագանք

Արձանագրության մեջ նշված են բազմաթիվ և բազմաբնույթ պայմաններով կենսաթոշակի և փոխկապակցված այլ իրավունքների ծագման, ձևակերպման, փոփոխման, դադարեցման իրավական կարգավորումների առկայության, ինչպես նաև խնդրո առարկային վերաբերելի՝ 2010 թվականի դեկտեմբերի 22-ին ընդունված «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՕ-243-Ն Հայաստանի Հանրապետության օրենքը (այսուհետ՝ «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենք)՝ բազմաթիվ անգամ փոփոխվելու հանգամանքի մասին գրառումները:

Հարկ է նկատի ունենալ, որ կենսաթոշակի և փոխկապակցված այլ իրավունքների ծագման, ձևակերպման, փոփոխման, դադարեցման համար անհրաժեշտ պայմանների ամրագրումն ուղղված է կենսաթոշակային հարաբերություններում համապատասխան ժամանակահատվածներում գնահատված ռիսկերը, այդ թվում՝ ֆինանսական ռիսկերը, հնարավորինս կանխարգելելու, չեզոքացնելու (նվազեցնելու), և պետական բյուջեի միջոցներն արդյունավետ և նպատակային նշանակությամբ օգտագործելու համար:

Ինչ վերաբերում է «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի ընդունման պահից այն բազմաթիվ անգամ փոփոխվելու հանգամանքին, և դա, որպես օրենսդրական ռիսկ դիտարկելուն, ապա հարկ է նկատի ունենալ, որ ցանկացած օրենք, որպես վարքագծի պարտադիր կանոն պարունակող ակտ, գործում և փոփոխվում է ժամանակի և տարածության մեջ: Հասարակության զարգացումը, հասարակական հարաբերությունների վերափոխումները ինքնին ենթադրում են կոնկրետ ժամանակահատվածում ծագած կամ փոփոխված հարաբերության համապատասխան իրավական կարգավորում:

3. Անհամապատասխանություն կամ խեղաթյուրում

Լիազորագրերով կենսաթոշակների վճարումները նույնպես ռիսկային են, քանզի օրենքով չի կարգավորվում լիազորագիր ստացող անձի և կենսաթոշակառուի փոխհարաբերությունները, ազգակցական կապը և այլն: Ավելին, քրեակատարողական հիմնարկում պատիժ կրող կամ հոգեբուժական հաստատությունում բուժվող կենսաթոշակառուի կենսաթոշակը վճարվում է (կենսաթոշակ ստանալու իրավունքը վերականգնվում է, կենսաթոշակ վճարելը վերսկսվում է) նաև տվյալ

**Լիազորագրերով
կենսաթոշակների վճարումները
նույնպես ռիսկային են, քանզի
օրենքով չի կարգավորվում
լիազորագիր ստացող անձի և
կենսաթոշակառուի
փոխհարաբերությունները**

կազմակերպության ղեկավարի վավերացրած լիազորագրով: Հոգեբուժարաններում բուժվողների և քրեակատարողական հիմնարկներում պատիժ կրողների տվյալներով բանկային վճարումները կազմել են համապատասխանաբար 164,703.2 հազ. դրամ և 3,709.9 հազ. դրամ, իսկ «Հայփոստ» ՓԲԸ-ի վճարումները՝ 438,162.0 հազ.դրամ և 44,575.7 հազ. դրամ:

Առաջարկ

Առաջարկվում է կատարել օրենսդրական համապատասխան փոփոխություններ, որով կբացառվի լիազորագրերով վճարումների պրակտիկան հոգեբուժարաններում բուժվողների և քրեակատարողական հիմնարկներում պատիժ կրողների աշխատանքային կենսաթոշակի շահառուների համար: Անհրաժեշտ է կազմակերպել միջնորդավորված գումարների տրամադրումը շահառուներին սոցիալական աշխատողների կամ սոցիալական ոլորտում մասնագիտացված հասարակական կազմակերպություններին պատվիրակելու միջոցով, ինչը կարող է հանդիսանալ լավագույն երաշխիքը գումարների հասցեականության և նպատակային օգտագործման համար:

Ղեկավարության արձագանք

Արձանագրության մեջ, օրենսդրական ռիսկերի թվում, նշված են նաև լիազորագրերով կենսաթոշակների վճարման և քրեակատարողական հիմնարկի կամ հոգեբուժական հաստատության ղեկավարի կողմից տրված լիազորագրի հիման կենսաթոշակ վճարելու, այդ թվում՝ կենսաթոշակ վճարելը վերսկսելու վերաբերյալ գրառումները:

Հարկ է նկատի ունենալ, որ ներկայացուցչության վերաբերյալ նորմերը, հաշվի առնելով դրանց կիրառման շրջանակի, իրավական կարգավորման առարկայի, նպատակների և խնդիրների, իրավասությունների ծավալի, սուբյեկտիվ կազմի, ծագման և դադարեցման հիմքերի առանձնահատկությունները՝ ձևավորում են ինքնուրույն ինստիտուտ, որն ունի քաղաքացիական քաղաքացիաիրավական բնույթ:

Քաղաքացիական հարաբերության մեկ մասնակցի կողմից մյուս մասնակցի անունից հանդես գալը, և անմիջականորեն ներկայացվողի համար քաղաքացիական իրավունքների և պարտականությունների ստեղծումը, փոփոխումն ու դադարեցումն իրականացվում է գրավոր լիազորագրի հիման վրա: «Քաղաքացիական օրենսգիրքը», որպես ներկայացուցչության հետ կապված հարաբերությունները կարգավորող ակտ, չի սահմանափակում ներկայացուցչության ապահովման հնարավորությունը՝ ներկայացուցչի և ներկայացվողի որևէ փոխհարաբերության, առավել ևս ազգակցական կապի պարտադիր առկայության պայմանով:

Միաժամանակ, «Քաղաքացիական օրենսգրքի» 321-րդ հոդվածը, որը սահմանում է լիազորագրի հասկացությունը, լիազորագրին ներկայացվող պահանջները, լիազորագրի ձևը և այլն, նուտարի վավերացրած լիազորագրերին է հավասարեցնում նաև՝ ազատազրկման վայրերում գտնվող անձանց լիազորագրերը՝ վավերացված ազատազրկման համապատասխան հաստատության պետի կողմից, բնակչության սոցիալական պաշտպանության հաստատություններում գտնվող չափահաս գործունակ քաղաքացիների լիազորագրերը՝ վավերացված նման հաստատության տնօրինության կամ բնակչության սոցիալական պաշտպանության համապատասխան մարմնի ղեկավարի (նրա տեղակալի) կողմից:

Ըստ այդմ, «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի՝ համապատասխան կարգավորումները բխում են «Քաղաքացիական օրենսգրքի» պահանջներից:

4. Անհամապատասխանություն կամ խեղաթյուրում

Կանոնակարգված չէ հետ վերադարձված գումարների («Հայփոստ» ՓԲԸ, բանկեր, առանձին ֆիզիկական անձեր), ինչպես նաև ԴԱՀԿ կողմից բռնագանձված գումարների

**Կանոնակարգված չլինելու
պատճառով առկա են «վճարված
կարգավիճակ ունեցող» գործերի
հանրագումարի և փաստացի
կատարողականի միջև
տարբերություններ**

վճարների հաշվառումը և համադրումը «էլեկտրոնային կենսաթոշակ» համակարգի միջոցով, որն էլ հիմք է հանդիսանում համակարգի «վճարված կարգավիճակ ունեցող» գործերի հանրագումարի և փաստացի կատարողականի միջև տարբերությունների:

Առաջարկ

Առաջարկվում է ստեղծել ԴԱՀԿ համակարգի և բանկերի հետ փոխգործակցման ինքնաշխատ համակարգեր: Պետք է մշակել տեղեկատվական այնպիսի ենթահամակարգ, որը հնարավորություն կտա ԴԱՀԿ բռնագանձված գումարների հետ կապված գործընթացներն իրականացնել ինքնաշխատ կարգով: Բացի դա, բանկերի կողմից վերադարձվող գումարները նույնպես պետք է արտացոլվեն համակարգում:

Ղեկավարության արձագանք

1. Էլեկտրոնային ցուցակների և փաստացի ֆինանսավորման տարբերությունը գոյանում է հետևյալ պատճառներով՝

1) «Պետական կենսաթոշակների մասին» ՀՀ օրենքի 45-րդ հոդվածի համաձայն՝ պետական կենսաթոշակային համակարգի տվյալների շտեմարան ստեղծելու նպատակն է ապահովել անձի կենսաթոշակային ապահովության իրավունքի իրականացումը:

Ներկայումս, պետական կենսաթոշակային համակարգի տվյալների շտեմարանի առանձնացված տեղեկատվական ենթահամակարգերի միջոցով իրականացվում են միայն կենսաթոշակների և նպաստների նշանակման ու վճարման՝ քաղաքացիների կենսաթոշակի և նպաստի իրավունքի ձևակերպման, փոփոխման և դադարեցման հետ կապված գործառնությունները:

Պետական կենսաթոշակային համակարգի տվյալների շտեմարանը շարունակական կատարելագործվում է առանձին ենթահամակարգերի (ծրագրային ապահովություն) մշակմամբ:

Ծառայության և հարկադիր կատարումն ապահովող ծառայության միջև օրինական ուժի մեջ մտած դատավճիռների և վճիռների հիման վրա կենսաթոշակից կատարվող պահումների վերաբերյալ տեղեկատվությունը փոխանակվում է Հարկադիր կատարման